

Производството на зърно в Казахстан

На световния пазар цената на зърното вече е сравнима с цената на петрола. Това не е изненадващо: притежаването на пшеница позволява на страните да осигурят продоволствена сигурност и икономическа независимост.

Казахстан планира да събере приблизително 24 милиона тона зърно

Тази година 23,7 милиона хектара земя в Казахстан са засети със зърнени и бобови култури, което е увеличение с 413 000 хектара в сравнение с 2024 година. От тази обща площ 13 милиона хектара са засети с пшеница. Средният добив в страната е 15,9 цента на хектар. Северно-казахстанска област демонстрира най-висок добив спрямо останалите региони - 19,4 цента на хектар. В Акмолинска област тази цифра е 16 цента, а в Костанайска област - 14,5.

Въпреки че тазгодишната реколта не е достигнала рекордните нива от миналата година, обемът на реколтата е достатъчен както за вътрешно потребление, така и за износ. Според предварителните оценки страната ще събере приблизително 24 милиона тона зърно, от които 16 милиона тона ще бъде пшеница.

Що се отнася до другите култури, до момента са събрани 2,6 милиона тона картофи, 3,5 милиона тона зеленчуци и 2,3 милиона тона пълеша.

Казахстанската пшеница е търсена на китайския пазар

Част от събраното зърно се изнася в чужбина, друга част се съхранява в държавния резерв, а останалата част се запазва като семена за следващия

селскостопански сезон. Подобна стратегия се прилага като част от политиката на държавата за продоволствена сигурност.

Европейският съюз, Китай, Индия и Русия са най-големите производители на пшеница в света. Сумарно те обезпечават приблизително 55% от световното производство. Но не цялото производство се изнася – значителна част е предназначена за вътрешно потребление, предвид населението и търсенето вътре в страната. Във връзка с това има значително несъответствие между обемите на производство и износ.

Водещи световни износители на пшеница са Русия, ЕС, Австралия, Канада, САЩ, Украйна и Аржентина. Казахстан също е в този списък.

Въпреки голямото търсене на казахстанска твърда пшеница, страната отглежда предимно меки сортове. Експертите смятат, че добивите на казахстанска пшеница са по-ниски от тези на някои други страни, което също се отразява на конкурентоспособността на продуктите ѝ.

Основните пазари за казахстанско зърно са страните от Централна Азия, Китай, Иран, Близкия изток, Кавказ и Европа, където доставките се осъществяват транзитно през Русия. Страните от ЕС, в които се внася казахстанско зърно, включват Италия, Белгия, Полша, Португалия, Норвегия и Обединеното кралство. Също така проявяват интерес Обединените арабски емирства, Виетнам и страните от Северна Африка.

От миналата година Казахстан започва да се завръща на пазари, които са били забравени от преди десетилетие. Постепенно, макар и в малък мащаб, е започнало развитието на пазари в Европа, Африка и Източна Азия. Транспортните субсидии, въведени от държавата, покриват значителна част от логистичните разходи.

В китайския град Сиан компанията «Айцзюй» преработва зърно, отглеждано в Северноказахстанския регион. Продуктите на компанията са етикетирани като „Произведено в Казахстан“, което допринася за ръста на продажбите на казахстански стоки на централния китайски пазар. Причината е почвата в Казахстан, която е богата на органични вещества и позволява да се отглежда висококачествена пшеница.

Семепроизводството не трябва да бъде изоставено

При отглеждането на пшеница е изключително важно да се прилагат сериозно технологиите, науката и особено производството на семена. Въпреки факта, че местните учени са разработили редица нови сортове зърнени култури, индустрията остава зависима от вноса. Съществуват специфични гени, които определят устойчивостта спрямо сушата на различните сортове зърнени култури. Колкото повече такива гени съдържа един сорт, толкова по-голяма е неговата адаптивност към сухи условия.

Такъв е сортът „Таймас“, селектиран от учени в Научния център по зърнопроизводство „А. И. Бараев“ и въведен в производство през последните години. Научно е доказано, че този сорт е силно устойчив на суша и е високопродуктивен. Дори през засегнатата от суша 2023 г. добивите от „Таймас“ не падаха под 20 центнера на хектар. А миналата и тази година, с използването на подходящи агротехнологии, фермерите са успели да съберат от 30 до 40 центнера на хектар“.

В момента в Държавния регистър на селекционните постижения на Република Казахстан са регистрирани 2613 сорта земеделски култури. От тях 822 сорта са местна селекция, а 1733 са резултат от чуждестранни научни изследвания. Според открити източници обаче само 29 сорта пшеница са официално адаптирани към климатичните условия на страната.

Експертите подчертават, че преодоляването на стагнацията в семепроизводството изисква цялостна и добре обмислена реформа. Без висококачествени семена не само самият селскостопански сектор рискува влошаване, но и цялостната продоволствена сигурност на страната може да бъде застрашена.

Според експерти, системната подкрепа за производството на семена, въвеждането на съвременни технологии и развитието на селекционните усилия са ключови за осигуряване на устойчиво продоволствено бъдеще.

Един от основните зърнопроизводителни райони на Казахстан е Есилският район в Акмолинска област. Тази година тук е постигната рекордна реколта - 27 милиона тона зърно, със среден добив от 17 центнера на хектар. Фермата „Ново-Приречное“, разположена в село Юбилейное, е допринесла значително за този успех.

През този сезон там са били засети приблизително 60 000 хектара зърнени култури. Активно са се използвали съвременни земеделски технологии и минерални торове за постигане на отлични резултати. По държавната програма „Кен Дала-2“ предприемачът е получил преференциален заем с 5% годишна лихва, което му е позволило да събере и запази реколтата без загуби.

Тази година са обработени 55 000 хектара и са получени средно 14 центнера на хектар, което е висок добив. Съвременните комбайни са оборудвани с хедери с ширина до 12 метра и автоматична система за управление с GPS навигация, което значително повишава производителността и качеството на прибиране на реколтата. Цялата информация за влажността на зърното и броя на реколтираните хектари се следи автоматично. При надвишаване на нивото на влажност над допустимата граница, оборудването автоматично спира. Докато преди хедерите са били с ширина 4 метра, днес те са с ширина до 12 метра, което значително увеличава обема на извършената работа. Фермата участва активно и в развитието на социалната инфраструктура в селото. Например, при раждане на трето дете се изплаща социална помощ от 1000 долара.

Качеството на продукцията е под строг контрол

Според Акимата на област Есил, сезонът на прибиране на реколтата е към своя край. В момента фермерите активно доставят култури като слънчоглед, лен, горчица, леца и просо до складовете. Според заместник-акима на областта Асилхан Жунусов, 25% от общата реколта е висококачествено зърно, а останалата част напълно отговаря на изискванията за трети клас.

„Успешното прибиране на реколтата е било улеснено както от благоприятните метеорологични условия, така и от всеобхватната държавна подкрепа. Благодарение на програмата „Кен Дала-2“, реализирана с подкрепата на президента и областната администрация, на фермерите в областта са били отпуснати 16 милиарда тенге. Тези средства са използвани за закупуване на семена, торове, гориво и селскостопанска техника“, споделил заместник-акимът.

В областта за жътвата са били използвани около 840 комбайна. Земеделските производители нямат притеснения относно продажбата на реколтата си – област Есил разполага с девет лицензирани зърнобази с общ капацитет от 551 000 тона. Освен това селскостопанските предприятия разполагат с допълнителни складове, способни да съхраняват до 247 000 тона зърно.

Едно от най-големите съоръжения за приемане на зърно в региона е елеваторът Ковилни, който работи от 1957 г. Съоръжението разполага и с лаборатория. Там щателно се проверяват качеството на зърното: съдържанието на влага, съдържанието на протеини и наличието на вредни вещества. Прецизността и вниманието към детайлите са особено важни в тази работа.

След лабораторен анализ зърното се претегля и съхранява. Там се почиства, суши, ако е необходимо, и се сортира по вид: твърда или мека пшеница. След това зърното се подготвя както за вътрешния пазар, така и за износ.

Освен всичко, в района като един от основните проблеми се посочва лошото състояние на пътната инфраструктура. Поради отдалечеността на селото и лошите пътища, доставката на зърно е значително предизвикателство. Превозните средства често се повреждат и изискват постоянни ремонти.

Елеваторът ежегодно получава десетки хиляди тонове зърно от фермери в региона. Миналата година тази цифра е била 235 000 тона, надвишавайки проектния капацитет на съоръжението. Въпреки това, благодарение на добре установената логистика, зърното се приема и обработва успешно.

По-голямата част от лабораторно тестваното и сортирано зърно се изнася за страни като Узбекистан, Иран и Афганистан. Елеваторът използва собствени вагони за тази цел, което позволява стабилни и ефективни експортни доставки.

Логистични предизвикателства

Казахстанското зърно има висок стратегически потенциал. Въпреки това, фермерите, които са събрали богата реколта, са изправени пред редица препятствия: от проблеми със съхранението до трудности при износа.

В момента в страната работят 207 лицензирани елеватора с общ капацитет за съхранение над 13,4 милиона тона. Обемът на зърно, който нелицензираните складове могат да поберат, обаче е още по-голям - над 16,6 милиона тона. Повечето от тях обаче нямат адекватна инфраструктура, което сериозно нарушава логистичната верига.

Освен това, по време на пика на кампанията за прием на зърно, някои елеватори повишават цените за съхранение на зърно с 10-50%, което значително увеличава разходите на земеделските производители. В тази връзка Агенцията за защита и развитие на конкуренцията предлага внедряване на цифрова система за регулиране на цените и

автоматизиране на услугите, както и налагане на ограничения върху субсидиите за модернизация на елеватори с капацитет над 10 000 тона.

Не само земеделските производители, но и казахстанските търговци обаче говорят открито за трудностите. Работата на националния железопътен оператор „Казахстан Темир Жоли“ причинява най-големи трудности. Различни глоби и обременяващи условия възпрепятстват бизнес операциите. Всичко това в крайна сметка се отразява на доходите на фермерите, като им налага допълнителна финансова тежест.

Цената на казахстанската пшеница на световния пазар зависи пряко от сключените експортни договори, качеството на продукцията и логистичните разходи. В момента тон пшеница от трети клас струва приблизително 210-215 долара. Зърнените култури с високо съдържание на глутен са на значително по-висока цена.

Казахстан няма директен достъп до море, което означава, че логистиката е много скъпа. Африканските и азиатските пазари проявяват интерес към месстното зърно, но предвид високите експортни разходи, казахстанската продукция става неконкурентоспособна.

Дълбоката преработка е път към устойчиво развитие

Сега Казахстан се фокусира не само върху износа на суровини, но и върху дълбоката им преработка вътре в страната. Това е стратегически фокус, тъй като продуктите с висока добавена стойност, като брашно, тестени изделия, биоетанол и глутен, са търсени на световните пазари.

Въпреки това, по-малко от 3% от реколтата от пшеница в момента се преработва на вътрешния пазар. Според официални оценки обаче, с развитието на дълбоката преработка, Казахстан би могъл да печели до 6,1 милиарда долара годишно само от износ на такива продукти.

Ръководството на страната подчертава, че продажбата на готови продукти, а не на суровини, е въпрос на икономическа изгода и устойчивост. В крайна сметка, страните,

които купуват казахстанското зърно, често го преработват и изнасят като готови продукти на много по-висока цена. При тези обстоятелства е по-изгодно за Казахстан да продава готови продукти, а не суровини.

Днес в страната има над 200 мелнични предприятия, но само няколко от тях работят според пълния производствен цикъл: от преработката на пшеница до производство на тестени изделия, юфка, зърнени храни и други готови продукти.

Отличен пример е заводът в Астана, който е внедрил пълна верига за преработка: зърното пристига в елеватора, след това се смила и накрая се превръща в тестени изделия.

Там може да се съхраняват до 48 000 тона пшеница. Предприятието разполага с три мелничарски линии и преработва до 500 тона зърно на ден.

Казахстан е един от трите най-големи износители на брашно в света. През 2025 г. е планиран износът на приблизително 2 милиона тона брашно. Основните потребители са Афганистан, Узбекистан, Таджикистан, Туркменистан и Китай. През последните години страната е получила достъп и до американския пазар.

Първата пратка е изпратена по Транскаспийския маршрут: Актау-Баку-Ню Джърси. Доставка е отнела около два месеца. Сега основната цел е да се намали времето за доставка до един месец. Има голямо търсене на казахстански продукти на американските пазари.

Експертите смятат, че развитието на дълбоката преработка на зърно би могло значително да подобри конкурентоспособността на селскостопанския сектор на Казахстан и да отвори достъп до пазари не само за суровини, но и за готови продукти. Понастоящем обаче такива предприятия са много малко.

Например, в Северноказахстанска област работи завод за биоетанол, който преработва до 250 000 тона пшеница годишно. В Акмолинската област се планира изграждането на ново съоръжение за производство на биогорива на базата на лен.

Следователно, само увеличаването на площите, засяти с пшеница, вече не е достатъчно. Липсата на вода и технологии води до по-ниски добиви. Затова Казахстан трябва да се съсредоточи върху отглеждането на висококачествено зърно и неговата усъвършенствана преработка. Това е ключът към конкурентоспособността на световния пазар, повишаването на устойчивостта на селскостопанския сектор и създаването на нов модел на икономически растеж.

19.12.2025г.

гр. Алмати

Атанас Ненов
Ръководител на СТИВ – Алмати